Valiokunnan lausunto YmVL 6/2020 vp– E 62/2020 vp

Ympäristövaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: ICES:n tieteelliset neuvot Itämeren kalakantojen TAC:sta vuodelle 2021

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: ICES:n tieteelliset neuvot Itämeren kalakantojen TAC:sta vuodelle 2021 (E 62/2020 vp): Asia on saapunut ympäristövaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- kalatalousneuvos Risto Lampinen, maa- ja metsätalousministeriö

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- ympäristöministeriö
- Luonnonvarakeskus
- Kalatalouden Keskusliitto
- Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry
- Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ry
- WWF Suomi

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Kansainvälinen merentutkimusneuvosto ICES antoi 29.5.2020 neuvonsa vuoden 2021 TAC:sta Itämeren kalakannoille. ICES:n neuvot muodostavat perustan komission ehdotukselle vuoden 2021 kalastusmahdollisuuksista Itämerellä. Komissio antaa neuvojen perusteella syyskuussa ehdotuksensa Itämeren kalastusmahdollisuuksista vuodelle 2021.

Valmis
5.0

Kalakanta	EU TAC 2020	Suomen kiintiö vuonna 2020 (ilman siirtoja vuodelta 2019)	ICES neuvo vuoden 2021 TAC:ksi
Pohjanlahden silakka	65 018	53 306	65 018
Pääaltaan silakka	153 384	33 637	83 971 - 138 183
Läntinen silakka	3 150	0	0
Riianlahden silakka	34 445	0	277 02 - 41 423
Kilohaili	210 147	10 851	181 567 - 316 833
Pääaltaan/Pohjanlahden lohi	86 575	22 370	96 600 - 116 000
Suomenlahden lohi	9 703	8 708	9 800 - 11 800
Itäinen turska	2 000	35	0
Läntinen turska	3 806	33	2 960 - 7 724

EU:n yhteisestä kalastuspolitiikasta annetun perusasetuksen 1380/2013 artiklassa 2 olevan tavoitteen mukaan kalakantoja tulisi hyödyntää kestävän enimmäistuoton MSY:n (Maximum Sustainable Yield) mukaisesti vuoteen 2015 mennessä ja asteittain viimeistään vuoteen 2020 mennessä kaikkien kalakantojen osalta.

MSY määritellään ICES:n suosituksissa kalakannan kutukannan sekä kalakannan kalastuskuolevuuden perusteella. Kalakannan katsotaan olevan MSY -tilassa, kun kutukanta on määriteltyä kokoa suurempi ja kalastuskuolevuus määriteltyä tasoa pienempi.

ICES ei pysty arvioimaan Pohjanlahden silakkakannan tilaa ja antaa siten varovaisuusperiaatteen perusteella neuvon TAC:n vahvistamisesta samalle tasolle kuin vuonna 2020. ICES pyrki ratkaisemaan arviointityöhön liittyvät ongelmat syksyn 2020 aikana.

ICES arvioi, että Suomenlahden ja Itämeren pääaltaan silakan kutukanta on hieman tavoitetasoa pienempi ja kalastuskuolevuus merkittävästi tavoitetasoa suurempi. Riianlahden silakan kutukanta on saavuttanut tavoitetasonsa, mutta läntinen silakkakanta on edelleen merkittävästi tavoitetasoja heikompi. Kilohailin kutukanta on tavoitetasossa, mutta kalastuskuolevuus tavoitetasoa suurempi.

Itämeren pääaltaan ja Pohjanlahden lohen TAC ja Suomenlahden lohen TAC kattavat molemmat useita lohikantoja, joiden tila vaihtelee suuresti. Vahvimmat lohikannat ovat Perämeren suuret lohikannat, jotka poikastuotannon perusteella ovat MSY tilassa tai lähellä sitä. Heikkoja lohikantoja ovat erityisesti Rickleån, Sävarån. Lödgeälven ja Öreälven Pohjanlahdella ja monet kannat Itämeren pääaltaalla. Suomenlahden villit lohikannat (Viron lohijoet Keila, Vasalemma ja Kunda) ovat poikastuotannon perusteella osoittaneet merkittävää elpymistä. ICES määrittelee lohikantojen MSY tilaa vaelluspoikastuotannon perusteella (vähintään 75 prosenttia potentiaalisesta tuotannosta).

ICES tuo neuvossaan myös esille, että sekakantakalastus on uhka heikoille lohikannoille, erityisesti Itämeren pääaltaalla, jossa kaikki heikot lohikannat käyvät syönnöksellä. ICES toteaa lisäksi, että Suomenlahden alueella pääosa lohista ovat istutettuja. Lohenkalastus Suomenlahdella tulisi kohdentaa istutettuun loheen mm. hyödyntämällä eväleikkauksia.

ICES:n tiedoista käy ilmi, että itäisen turskan kutukanta on pienentynyt vuodesta 2012 lähtien ja on viimeisten kolmen vuoden aikana ollut alle Blim arvon. Tästä syystä ICES antaa varovaisuusperiaatteeseen perustuvan suosituksen 0 saaliista osa-alueilla 24-32. Läntisen turskakannan kutukanta on edelleen tavoitetasoa pienempi ja kalastuskuolevuus tavoitetasoa suurempi, mutta ICES voi suosittaa kalastuksen jatkamista.

Meritaimenen osalta EU:ssa ei tehdä päätöksiä TAC:sta. Itämerellä on satoja meritaimenkantoja, jotka vaeltavat rannikkojen lähivesillä. Tämän takia meritaimenkannat eivät muodosta yhteistä kalavaraa, jonka kattava sääteleminen EU:n vahvistamalla TAC:lla olisi tarkoituksenmukainen hoitotoimenpide. ICES totesi meritaimenta koskevassa neuvossaan vuodelta 2017, että meritaimenen kohdennettua kalastusta ja joutumista sivusaaliiksi muussa kalastuksessa tulisi vähentää Pohjanlahdella ja eteläisellä Itämerellä luonnonvaraisten meritaimenkantojen suojelemiseksi. Lisäksi on tarpeen kunnostaa meritaimenen elinympäristöjä ja poistaa vaellusesteitä. Suomessa luonnonvaraiset meritaimenet ovat merialueilla rauhoitettuja. Saaliiksi saa kaikessa kalastuksessa ottaa vain eväleikattuja (= istutettuja) meritaimenia.

Valtioneuvoston kanta

Peruskanta

Valtioneuvosto kannattaa Itämeren kalastusmahdollisuuksien vahvistamista vuodelle 2021 siten, että kalakantoja hyödynnetään kestävää enimmäistuottoa (Maximum Sustainable Yield, MSY) koskevan EU:n yhteisen kalastuspolitiikan tavoitteiden mukaisesti.

Kalastusmahdollisuudet tulee siten vahvistaa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen 2016/1139 Itämeren turska-, silakka- ja kilohailikantoja ja näitä kantoja hyödyntäviä kalastuksia koskevan monivuotisen suunnitelman ja ICES:n niitä koskevan uusimman tieteellisen neuvon perusteella.

Itämeren pääaltaan ja Pohjanlahden lohen TAC

ICES:n neuvon mukaan kaupallisen kalastuksen kokonaissaaliin merellä ei tulisi ylittää 116 000 lohta. Vuoden 2019 havaintojen perusteella tästä tulisi vähentää hylkeiden vahingoittamien lohien arvioituna määränä 5 400 lohta, alamittaisina 4 600 lohta ja arvioituna raportoimattomana ja väärinraportoituna saaliina (8 400 + 900) 9 300 lohta sekä Venäjän osuus (1,9 % 96 600 lohesta) 1 835 lohta. Näin laskemalla päädyttäisiin EU:n TAC:iin, jonka suuruus olisi 94 765 lohta. Suomi kannattaa Itämeren pääaltaan ja Pohjanlahden lohen TAC:n vahvistamista tieteellisen neuvon mukaisesti 94 765 loheksi.

ICES tutkijat ovat arvioineet, että puolalaisten harjoittama laiton kalastus oli vuonna 2019 pudonnut avomerellä 600 loheen edeltävän vuoden 42 600 lohesta taimenen avomerikalastuskiellon vaikutuksesta. Suomi pitää erittäin tärkeänä kyseisen kiellon jatkamista.

Valtioneuvosto edellyttää, että komissio ja jäsenvaltiot edelleen valvovat tehokkaasti (ml. erityisillä valvontakampanjoilla), että Itämerellä ei harjoiteta laitonta lohenkalastusta. Valvonnalla tulee estää laittoman kalastuksen harjoittaminen ja jos sellaista todennetaan, se on viipymättä ja kokonaan eliminoitava. Samalla tulee varmistaa, että kalastuksen valvontaan varattuja resursseja ja EU rahoitusta kohdennetaan riittävästi nimenomaisesti lohen ja taimenen kalastuksen valvontaan. Lisäksi Suomi kannattaa kaikkia mahdollisia toimia, joilla lohen laitonta kalastusta voidaan vähentää.

Suomi nostaa sopivissa asiayhteyksissä esiin Itämeren lohikantojen sekakantakalastukseen liittyvät ongelmat ja pyrkii minimoimaan sen erityisesti pääaltaalla. Valtioneuvosto pitää erittäin tärkeänä, että Itämerelle saadaan lohen monivuotinen suunnitelma. Lisäksi Valtioneuvosto katsoo, että kaikki kalastuskuolevuus tulee ottaa huomioon kalastuksen säätelyssä.

Suomenlahden lohen TAC

Valtioneuvosto kannattaa TAC:n vahvistamista ICES:n neuvon mukaisesti siten, että TAC:n pohjaluku olisi 11 800 lohta, josta vähennetään hylkeiden vahingoittamien lohien määrä 1 652 lohta (14 %) ja arvioitu raportoimaton saalis 354 lohta (3 %) sekä Venäjän osuus (9,3 % 9 794 lohesta) 910 lohta. EU:n TAC olisi siten 8 884 lohta.

Pohjanlahden silakan TAC

Valtioneuvosto kannattaa TAC:n vahvistamista ICES:n neuvon perusteella 65 018 tonniin kuluvan vuoden mukaisesti.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että Pohjanlahden silakan kannanarviontiin liittyvät haasteet ratkaistaan syksyn 2020 aikana ja että ICES mahdollisimman pian voi tuottaa uuden neuvon kannan TAC:sta vuodelle 2021.

Suomenlahden ja Itämeren pääaltaan silakan TAC

Valtioneuvosto kannattaa TAC:n vahvistamista ICES:n neuvon ja Fmsy pistearvon 0,205 (vaihteluväli 0,15—0,26) perusteella siten, että TAC olisi 111 852 tonnia. Tästä määrästä vähennettäisiin Venäjän osuus ja otettaisiin huomioon Riianlahden ja pääaltaan välinen vaellus.

Riianlahden silakkakannan TAC

Valtioneuvosto kannattaa TAC:n vahvistamista ICES:n neuvon ja Fmsy ylemmän vaihteluvälin (0,32—0,38) perusteella siten, että otetaan huomioon pääaltaan ja Riianlahden välinen vaellus.

Läntisen silakkakannan TAC

Valtioneuvosto kannattaa TAC:n vahvistamista ICES:n neuvon perusteella 0 tonniin tai vähäiseksi perustuen muihin tehokkaisiin kalastuksenrajoitustoimiin.

Kilohailin TAC

Valtioneuvosto kannattaa TAC:n vahvistamista ICES:n neuvon ja MSY-pistearvon 0,31 (vaihteluväli 0,22—0,41) perusteella siten, että TAC olisi 247 952 tonnia. TAC:n tasossa tulee ottaa huomioon Venäjän osuus (10,08 %) siten, että EU:n TAC olisi 222 958 tonnia.

Itäisen turskakannan TAC

Valtioneuvosto kannattaa ICES:n neuvoa siitä, että turskan kalastukselle ei aseteta TAC:ia. Muussa kuin turskan kalastuksessa saatavalle turskan sivusaaliille olisi vuoden 2020 tavoin vahvistettava tarvittava noin 2 000 tonnin TAC. Turskan sivusaaliskiintiön kohdennettu käyttö osana tutkimuskalastusta olisi sallittava, jotta turskakannan tilan kehitystä voidaan arvioida.

Läntisen turskakannan TAC

Valtioneuvosto kannattaa TAC:n vahvistamista ICES:n neuvon mukaisesti Fmsy ala-arvon 0,125 perusteella.

Lisäksi valtioneuvosto katsoo, että läntiseen turskakantaan kohdistuva kaikki kalastuskuolevuus tulee ottaa huomioon kalastuksen säätelyssä.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Valtioneuvoston kirjelmä käsittelee Kansainvälisen merentutkimusneuvoston (ICES) suosituksia Itämeren kalastusmahdollisuuksista vuodelle 2021. Suositukset muodostavat perustan syyskuussa annettavalle komission ehdotukselle, jota käsitellään valmistelevasti Itämeren maiden muodostamassa BALTFISHissa. Valiokunta toteaa, että mahdollisimman varhainen ennakkovaikuttaminen on tärkeää ja siten on hyvä, että eduskuntaa informoidaan kaksivaiheisesti sekä

ICES:n tieteellisten neuvojen valmistuttua että sitten, kun komissio laatii ehdotuksensa vuotta 2021 koskevista kalastusmahdollisuuksista. Lopullinen kanta muodostetaan siten vasta syksyllä.

Valiokunta pitää valtioneuvoston kantaan yhtyen tärkeänä, että Itämeren kalastusmahdollisuuksien määrittäminen eri kalalajeille perustuu luotettavaan tietoon pohjautuvaan tieteelliseen neuvoon kalakantojen hyödyntämisestä kestävää enimmäistuottoa koskevan EU:n yhteisen kalastuspolitiikan tavoitteiden mukaisesti. Valiokunta on tyytyväinen vaikutusmahdollisuuksistaan pitkäjänteisen ja johdonmukaisen kestävän kalastuspolitiikan kehittämiseen Itämerelle. Valiokunta pitää erinomaisena sitä, että Suomi on eduskunnan edellyttämällä tavalla pystynyt varsinkin vuoden 2019 EU:n puheenjohtajuuskautensa aikana vaikuttamaan tehokkaasti siihen, että puolalaisten harjoittama laiton kalastus ja väärinraportoitu saalis on saatu taimenen avomerikalastuskiellon ja muiden tehokkaiden toimien avulla romahtamaan lähes olemattomiin. Puolan väärinraportoitu lohisaalis ja salakalastus jatkui vuosia, ja muiden maiden kalastajat kärsivät tilanteesta merkittävästi. Valiokunta korostaa tarvetta jatkuvalle seurannalle sen varmistamiseksi, että nyt saavutettu hyvä tila varmistetaan myös tulevaisuudessa.

Valiokunta pitää ICES:n antamia suosituksia perusteltuina ja katsoo, että niitä tulee lähtökohtaisesti noudattaa vahvistettaessa Itämeren kalastusmahdollisuudet vuodelle 2021.

ICES:n neuvon mukaan kaupallisen kalastuksen kokonaissaaliin merellä ei tulisi ylittää 116 000 lohta. Esitettyjen vähennysten mukaisesti päädytään enimmäismäärään, jonka suuruus olisi 94 765 lohta. Valiokunta kannattaa valtioneuvoston tavoin Itämeren pääaltaan ja Pohjanlahden lohen TAC:n vahvistamista tieteellisen neuvon mukaisesti 94 765 loheksi korostaen tarvetta jatkaa taimenen avomerikalastuskieltoa. Valiokunta korostaa, että lohen kalastusta tulisi välttää erityisesti Itämeren pääaltaalla, koska siellä kalastus kohdistuu sekakantoihin vaarantaen heikossa tilassa olevien lohikantojen tilaa. Sekakantakalastus, jossa kalastetaan useita eri jokikantoja, on uhka heikoille lohikannoille, erityisesti Itämeren pääaltaalla, jossa kaikki heikot lohikannat käyvät syönnöksellä. Näiden kantojen elvyttäminen edellyttää pitkäjänteisiä rajoitustoimia erityisesti Itämeren pääaltaalla, mutta myös jokisuissa ja jokialueilla. Sekakantakalastuksen vähentämiseksi tulisi myös saada käyttöön konkreettisia toimia, kuten ajosiimakalastuksen kielto.

Tieteellinen arvio lohikantojen tilan kehityksestä on yleisesti ottaen positiivinen, ja etenkin pohjoisten lohikantojen tila on parantunut. Valiokunta huomauttaa kuitenkin, että Itämerellä on edelleen useita heikossa tilassa olevia lohikantoja ja Itämeren pääaltaaseen ja Pohjanlahteen laskevien jokien lohikantojen tilassa on suuria kantakohtaisia eroja. Valiokunta pitää pitkään valmistelussa ollutta EU:n asetusehdotusta Itämeren lohikannan monivuotisesta hoitosuunnitelmasta erittäin tärkeänä ja katsoo, että Suomen tulee toimia aktiivisesti kaikin mahdollisin keinoin asian eteenpäin viemiseksi ja lohen monivuotisen hoitosuunnitelman saamiseksi Itämerelle, neuvottelutilanteen reunaehdot huomioon ottaen. Valiokunta korostaa lisäksi tarvetta suosituksille toimenpiteiksi vaellusesteiden poistamiseksi ja elinympäristöjen kunnostamiseksi ja kalastusrajoituksille sekä pääaltaalla että jokisuissa ja jokialueilla.

Valiokunta korostaa, että tavoite lohi- ja meritaimenkantojen tärkeiden elinympäristöjen ja vaellusreittien suojelemisesta ja kunnostamisesta on edelleen olennainen, samoin kuin painopisteen siirtäminen istutuksista kalojen luontaisen elinkierron vahvistamiseen. Näistä tavoitteista on myös hallitusohjelmassa kirjaukset muun muassa luontaisen kierron palauttamisesta rakennettui-

hin vesistöihin kansallisen kalatiestrategian pohjalta sekä vaellusesteiden purkamisesta ja kalojen lisääntymisalueiden kunnostamisesta. Tavoite on hyvin ajankohtainen nyt myös siksi, että YK on nimennyt vuoden 2020 luonnon supervuodeksi ja tavoitteena on uudistaa kansainvälinen biodiversiteettisopimus, joskin koronakriisin johdosta neuvottelut on jouduttu siirtämään vuoteen 2021.

Pohjanlahden silakan osalta valiokunta kannattaa valtioneuvoston tavoin TAC:n vahvistamista ICES:n neuvon perusteella 65 018 tonniin kuluvan vuoden mukaisesti. Valiokunta kuitenkin toteaa, että silakkakannan arviointiin on liittynyt teknisiä vaikeuksia, minkä seurauksena kalakantamallia vaihdettiin ja tietoaineistoja muutettiin. Valiokunta korostaa, että kalakanta-arvioiden laadun jatkuvaan parantamiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota. Pohjanlahden silakan kannanarviointiin liittyvät haasteet tulee ratkaista syksyn 2020 aikana siten, että ICES voi tuottaa mahdollisimman pian uuden neuvon silakkakannan TAC:sta vuodelle 2021. Tietoperustan oikeellisuus ja vuosittaisen ennakoimattoman vaihtelun minimoiminen on erityisen tärkeää siksi, että kiintiövähennyksellä on kielteisiä vaikutuksia kalastuselinkeinoon. Valiokunta muistuttaa siitä, että hallitusohjelman mukaisella kotimaisen kalan käytön lisäämisellä on yleisemmin myönteisiä ympäristövaikutuksia.

Valiokunta painottaa lopuksi sitä, että runsastunut harmaahyljekanta vähentää lohisaaliita pyydysvahinkojen, saaliiden pilaantumisen ja hylkeiden lohiin kohdistaman saalistuksen kautta. Valiokunta korostaa tarvetta tehostaa kokonaisvaltaisesti hyljevahinkojen ehkäisemistä ja korvaamista sekä kiintiöiden puitteissa tapahtuvaa hyljekannan säätelyä. Hallitusohjelman mukaan tavoitteena on toimeenpanna hyljekannan hoitosuunnitelma sekä kehittää ja tukea vahinkoja ehkäiseviä tekniikoita, pyydyksiä ja käytänteitä.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Ympäristövaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Valiokunnan lausunto YmVL 6/2020 vp

Helsingissä 5.6.2020

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Hannu Hoskonen kesk
varapuheenjohtaja Tiina Elo vihr
jäsen Petri Huru ps
jäsen Mai Kivelä vas
jäsen Johan Kvarnström sd
jäsen Sheikki Laakso ps
jäsen Niina Malm sd
jäsen Sari Multala kok
jäsen Mikko Ollikainen r
jäsen Mauri Peltokangas ps
jäsen Ari Torniainen kesk
varajäsen Janne Heikkinen kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos